STABILIREA CAPITALEI MOLDOVEI LA IAŞI

DE

V. NEAMŢU

După marea expediţie din 1538 a sultanului Soliman Magnificul, provocată de anumite grupări ale marii boierimi moldoveneşti şi de poloni, asistăm la o treptată accentuare a dependenţei Moldovei faţă de Imperiul otoman. Amestecul turcilor în treburile interne ale ţării este tot mai vizibil, impunînd, nu rareori, domni care să le reprezinte interesele şi asupra cărora exercită uneori un control destul de sever.

În vederea diminuării capacităţii de apărare a Moldovei, turcii au impus lui Alexandru Lăpuşneanu să distrugă principalele cetăţi, printre care şi Suceava. În felul acesta, din punct de vedere militar, Suceava şi-a pierdut, pentru cîteva decenii, rolul pe care l-a avut mai înainte.

Obligaţiile impuse de către turci, după 1538, au devenit tot mai numeroase şi mai grele, contribuind la frînarea dezvoltării economice a Moldovei. Dirijarea tot mai vizibilă a comerţului acestei ţări spre Constantinopol a avut ca urmare o anumită stagnare a dezvoltării oraşelor din nord. S-au dezvoltat, în schimb, într-un ritm mai rapid ca înainte, oraşele situate în partea sudică şi centrală a Moldovei, printre care şi Iaşul. Acesta este considerat, din a doua jumătate a secolului al XVI-lea, „un oraş prosper", un „mare oraş".

În a doua jumătate a secolului al XVI-lea se produc modificări importante în sistemul de conducere a statului, în mare parte determinate de noile realităţi economice, sociale şi politice ale societăţii moldoveneşti. În legătură cu complexele transformări pe care le-am amintit s-a pus în istoriografia noastră şi problema stabilirii capitalei Moldovei la Iaşi.

Fără să analizeze în mod amănunţit această problemă, B. P. Hasdeu afirmă că Ion Vodă a mutat capitala Moldovei de la Suceava la Iaşi [1]. Acest punct de vedere a rămas însă fără ecou în istoriografia noastră.

Pornind de la informaţiile oferite de cronici, N. A. Bogdan afirma că Alexandru Lăpuşneanu „socoti... că e foarte cuminte a strămuta pentru totdeauna scaunul domniei în mijlocul ţării, la Iaşi, unde era în mai mare siguranţă" [2].

A. D. Xenopol consideră şi el că „strămutarea capitalei de la Suceava la Iaşi" s-a făcut în timpul lui Alexandru Lăpuşneanu. El adaugă, însă, că acest eveniment s-a produs sub presiunea turcilor, din a căror ordin s-au dărîmat şi cetăţile Moldovei [3].

---

[1] *Ionu Vodă cellu Cumplitu,* Bucureşti, 1865. p. 33—35.

[2] *Oraşul Iaşi,* M.C.M., XIII, p. 99.

[3] *Istoria românilor în Dacia Traiană,* V. ed. III-a (I. Vlădescu), p. 83

Fără să inițieze cercetări speciale, mulți cercetători au admis că Alexandru Lăpușneanu a mutat, în cursul celei de a doua domnii, „scaunul domniei" sau „capitala" la Iași [4].

La N. Iorga se observă unele fluctuații în această problemă. Astfel, în 1925 el scria că Alexandru Lăpușneanu, părăsind *„statornic"* (sublinierea noastră) Suceava „pe care o detesta", s-a mutat la Iași [5]. Cîțiva ani mai tîrziu, în 1928, el arată că „în secolul al XVI-lea domnul era de cele mai multe ori un drumeț și se strămuta din loc în loc ca să dea sentințe. Astfel, domnii noștri, avînd case domnești pretutindeni, fiind datori să se prezinte cînd într-un loc, cînd într-altul pentru a împărți dreptatea, nu se poate vorbi la început de o capitală statornică" [6]. N. Iorga nu a încercat să precizeze cînd încetează aceste peregrinări ale domniei și deci cînd se poate vorbi de o capitală a Moldovei, în adevăratul înțeles al cuvîntului. În lucrarea sa de sinteză asupra istoriei românilor, apărută în 1937, el revine însă la punctul de vedere exprimat în 1925 scriind că, „detestînd Suceava lui Despot, bătrînul domn (Alexandru Lăpușneanu — n.n.) și-a fixat reședința" la Iași [7].

Fără să consacre un studiu special acestei probleme, C. C. Giurescu admite ideea peregrinării domniei, exprimată de N. Iorga în 1925, și arată că din a doua domnie a lui Alexandru Lăpușneanu Iașul ajunge „reședința.... preferată" a acestuia [8].

I. Minea are meritul de a fi aprofundat problema stabilirii scaunului domnesc la Iași, acordînd multă atenție și documentelor interne. Ținînd seama de informațiile oferite de cronici și de unele documente externe, ca și de faptul că în cea de a doua domnie a lui Alexandru Lăpușneanu majoritatea documentelor sale interne sînt date la Iași, I. Minea conchide că acest domn „și-a luat reședința statornică" în acest oraș. Fără, însă, să cerceteze în continuare aceste prețioase materiale, el afirma că după dînsul „scaunul de domnie..... rămîne oficial la Iași".

I. Minea punea în legătură mutarea „statornică" a lui Alexandru Lăpușneanu în acest oraș cu dărîmarea cetății Suceava, cu înrăutățirea raporturilor moldo-polone și cu faptul că Iașul era „mai aproape de turcii din serhaturi și de tătari" [9].

Mai recent, D. Ciurea a reluat această problemă și, supunînd unei analize atente diferitele ei laturi, folosind mai ales izvoarele externe, ajunge la concluzia că, întocmai ca Siretul și Baia, Suceava n-a fost capitală și că domnii peregrinau permanent cu cancelariile, vistieria și anturajul curții. În a doua jumătate a secolului al XVI-lea și în prima jumătate a secolului al XVII-lea a existat un „dualism Suceava-Iași". Se ajungea la concluzia că de abia „spre mijlocul secolului al XVII-lea, datorită abandonării sistemului feudal al deplasărilor curții domnești, dualismului și datorită poziției centrale pe care o ocupau în cadrul statului.... Iașii devin capitala Moldovei". Pînă atunci, în cadrul dualismului amintit, Iașul deținuse rolul unei reședințe secundare [10].

Este ușor de observat că se admite, pentru perioada de pînă la jumătatea secolului al XVI-lea, ideea mai veche a peregrinărilor continui ale domniei și curții,

[4] *Repertoriul monumentelor și obiectelor de artă din timpul lui Ștefan cel Mare*, Ed. Acad. R.P.R., 1958, p. 235—236; M. D. M a t e i și Al. A n d r o n i c, *Cetatea de Scaun a Sucevei*, București, 1965, p. 38; R. P o p a, *Mănăstirea Golia*, București, 1966, p. 6; G. B ă i l e a n u, *Iașul în a doua jumătate a secolului al XVI-lea*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei", anul XXXVI, nr. 5—6 mai-iunie, 1960, p. 376.

[5] *Istoria comerțului românesc, epoca veche*, București, 1925, p. 187.

[6] N. I o r g a, *Istoria românilor prin călători*, I, ed. II-a, 1928, p. 111

[7] I d e m, *Istoria românilor*, V, București, 1927 p. 89.

[8] *Istoria românilor*, II, partea întîi, ed. a patra, București, 1943, p. 374 și 205.

[9] *Alexandru Lăpușneanu și Iașii*, în „Însemnări ieșene", anul III, vol. VI, nr. 4—6, p. 304—310.

[10] *Iașii în secolul XVII*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei", anul XXXIII, nr. 8—9, august—septembrie 1957, p. 648 și urm.

dar trebuie să subliniem că pentru prima dată se pune în discuție problema „dualismului Suceava-Iași" și a transformării acestui din urmă oraș într-o adevărată capitală de abia la jumătatea secolului al XVII-lea.

În perioada feudală, domnii Moldovei au trebuit să rezolve probleme deosebit de complexe. Cea mai mare parte a documentelor elaborate de cancelaria domnească sînt acte interne. Tratate statistic, în funcție de locul lor de emitere, documentele interne, alături de cele externe și de relatările cronicarilor, permit să se stabilească, cu destulă precizie, principalele etape ale ascensiunii Iașului pînă la rolul de capitală a Moldovei.

Se știe că încă din vremea lui Petru Mușat, Suceava a devenit principala reședință a domnilor moldoveni. Cronicile noastre arată că aici era „cetatea de scaun" [11]. În unele izvoare externe se spune că Suceava era „capitala" Moldovei [12]. Este evident că noțiunea de capitală nu avea, în acest caz, conținutul pe care i-l atribuim noi astăzi.

Suceava, devenită un însemnat centru orășenesc, a fost pregătită încă de la sfîrșitul secolului al XIV-lea pentru rolul de principală reședință domnească. Petru Mușat a construit aici două puternice cetăți de piatră, ridicîndu-i astfel și importanța militară [13]. „Cetatea de scaun", întărită mult în timpul lui Ștefan cel Mare, a devenit aproape inexpugnabilă. Ea a fost amenajată în așa fel, încît putea îngădui domnilor să locuiască în incinta ei [14]. Încă de la sfîrșitul secolului al XIV-lea domnii au avut la dispoziție și o curte situată în perimetrul orașului Suceava. Cercetările arheologice efectuate aici au dus la concluzia că această curte a fost folosită și în secolul următor [15].

Domnii au construit însă curți și în numeroase alte localități din Moldova. Așa, ei au ridicat curți domnești la Siret, Hîrlău, Vaslui, Bacău, Piatra Neamț, Bădeuți, etc. Curtea domnească din Vaslui, construită probabil de Alexandru cel Bun, a devenit, după moartea acestuia, în timpul cînd țara era sfîșiată de lupte feudale interne, reședința lui Ștefan, unul dintre fii acestui domn [16]. Alexandru, fiul lui Ștefan cel Mare, a rezidat și el, după cît se pare, în curtea de la Bacău [17].

---

11 *Cronicile slavo-române din secolele XV—XVI publicate de Ion Bogdan* (ed. P. P. Panaitescu), p. 18, 62, etc.

12 E. Hurmuzaki, *Documente*, II_1 p. 193, 206; A. Veress, *Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei și Țării Românești*, I, București, 1929, p. 23; *Arhiva istorică a României*, Tom. II, p. 31; M. Guboglu și M. Mustafa, *Cronici turcești privind țările române*. Extrase, vol. I, sec. XV—mijlocul sec. XVII, București, 1966, p. 269, 295, 353, 480.

13 V. Vătășianu, *Istoria artei feudale în țările romåne*, I, Ed. Acad. R.P.R., 1959, p. 289—293; Gh. Diaconu și N. Constantinescu, *Cetatea Scheia*, Ed. Acad. R.P.R., 1960, p. 69, 70, 92; M. D. Matei, *Contribuții arheologice la istoria orașului Suceava*, Ed. Acad. R.P.R., 1963, p. 111 și urm.

14 D. Ciurea, *op. cit.*, p. 650.

15 SCIV, an. V (1954) nr. 1—2, p. 290—297; *Ibidem*, an. VI (1955), nr. 3—4, p. 768—777; *Repertoriul monumentelor și obiectelor de artă din timpul lui Ștefan cel Mare*, București, 1964, p. 282.

16 *Istoria României*, II, Ed. Acad. R.P.R., București, 1962, p. 419.

17 C. Nicolescu, *Arta în epoca lui Ștefan cel Mare*, în *Cultura moldovenească în timpul lui Ștefan cel Mare*, p. 324—325.

De curțile domnești depindeau numeroase sate, constituite în ocoale [18] și locuitorii lor aveau sarcini de natură feudală față de domni. Aceștia se deplasau, împreună cu dregătorii, în diferite părți ale țării și se opreau pe la curțile lor, uneori chiar la cele ale boierilor sau la mănăstiri. În cursul acestor peregrinări, mai ales începînd din ultimul deceniu al domniei lui Ștefan cel Mare, domnii desfășoară o bogată activitate politică și administrativă. Se poate observa cu destulă ușurință că în intervalul cuprins între anii 1495—1564, paralel cu o scădere pronunțată a procentului documentelor interne date din Suceava, crește, în aceeași măsură, cel al actelor elaborate în alte localități în care se găseau curți domnești [19].

În afară de Suceava, în această etapă istorică, domnii au dat documente interne din Iași, Hîrlău, Huși, Vaslui, Bîrlad, Baia, Neamț, Roman, Cotnari, Badeuți, precum și de la mănăstirile Putna și Slatina [20]. Trebuie să precizăm, însă, că din ultimele cinci localități și de la cele două mănăstiri amintite s-au dat foarte puține acte. Dacă ținem seama de această situație ajungem la concluzia că, vreme de aproape șaptezeci de ani, cea mai mare parte a documentelor interne ale domniei au fost scrise în cinci localități: Iași, Hîrlău, Huși, Vaslui și Bîrlad, situate în partea centrală a Moldovei.

Firește, se pot observa la domnii din această vreme anumite preferințe. Astfel, se poate admite că Ștefan cel Mare a preferat Vasluiul, Bogdan cel Orb, Hușul, iar Ștefăniță, Hîrlăul. În prima sa domnie, Petru Rareș desfășoară o intensă activitate la Vaslui și Huși, iar în cea de a doua mai ales la Huși. Ceilalți domni ne-au lăsat documente numeroase din Huși și Iași [21].

Din examinarea documentelor interne ce ne-au rămas se observă, pentru această vreme, o anumită periodicitate în emiterea lor. Astfel, se poate constata că, cu o singură excepție [22], toate documentele domnești interne scrise la Vaslui, Huși și Bîrlad între 1495—1564 sînt numai din primele șase luni ale anului [23].

Mai interesante sînt, însă, constatările dacă analizăm, din acest punct de vedere, documentele în raport cu diferite domnii înscrise în aceste aproape șapte decenii. Astfel, se știe că Ștefan cel Mare a venit în orașele amintite în anii 1495, 1497 și 1502 și a dat numeroase documente. Se poate ușor observa că, cu excepția documentului din 3 mai 1495, păstrat însă în regest [24], toate celelalte acte domnești emise din aceste orașe sînt numai din lunile ianuarie-martie [25].

Fără nici o excepție, toate documentele date de Bogdan cel Orb din Vaslui și Huși sînt din lunile februarie-aprilie [26]. În cursul unei asemenea deplasări la Huși

---

[18] D. Ciurea, *Organizarea administrativă a statului feudal Moldova* (sec. XIV—XVIII), în „Anuarul Institutului de istorie și arheologie", II, 1965, p. 194 și urm.

[19] În calculele noastre am inclus documentele interne pentru care se specifică locul de unde au fost emise și le-am redat în anexe, în procente, în funcție de domnii și localități. Ne-am folosit de colecția *Documente privind istoria României*, seria A Moldova (pe viitor vom cita DIR) și de volumul **Молдавия в эпоху феодализма**, Tom. I, Chișinău, 1961 (sub redacția L.N. Cerepnin).

[20] Vezi anexa 1.

[21] *Ibidem.*

[22] DIR, veacul XVI, A. vol. III, p. 100 (document dat din Bîrlad la 8 noiembrie 1557).

[23] Pentru aceasta, a se vedea DIR, veacul XV, A. vol. II, p. 208 și urm.; *Ibidem*, veacul XVI, A. vol. I și II; **Молдавия в эпоху феодализма**, Tom. I, Chișinău, 1961 (sub redacția L.N. Cerepnin).

[24] DIR, veacul XV. A. vol. II, p. 253.

[25] Vezi mai sus nota 23.

[26] *Ibidem*,

își sfîrșește domnul viața, la 18 aprilie 1517 [27]. Se poate constata cu ușurință că, spre deosebire de tatăl său, Bogdan nu mai vine la Vaslui și Huși în luna ianuarie, dar, în schimb, își prelungește șederea aici și în luna aprilie.

Ștefăniță a dat puține documente interne din Vaslui și Huși; toate însă se încadrează în cursul lunii ianuarie [28].

Se știe că, în prima sa domnie, Petru Rareș a dat foarte multe documente interne din aceste orașe. Cu excepția unui singur act din 28 mai 1528, păstrat însă în copie românească [29], toate celelalte documente domnești date din Vaslui și Huși sînt din lunile ianuarie-aprilie [30]. Exceptînd ultimul an al celei de a doua domnii, cînd Petru Rareș își prelungește activitatea la Huși și în lunile mai-iunie, domnul dă documente din aceste orașe numai în lunile ianuarie-aprilie [31].

Ilie și Ștefan Rareș ne-au lăsat acte redactate la Vaslui și Huși numai din lunile ianuarie-aprilie [32].

Cu excepția a două documente, unul redactat la Bîrlad la 8 noiembrie 1557 [33] și al doilea la Vaslui, la 20 iunie 1561 [34], toate actele interne ale lui Alexandru Lăpușneanu date din orașele Vaslui, Huși și Bîrlad, în prima domnie, sînt din lunile martie-mai [35].

În fine, toate documentele interne ale lui Despot emise din Huși (cele din Bîrlad nu au indicată luna) sînt numai din luna mai [36].

Concluzia care se degajă din această analiză e că a existat un „program" pentru deplasările domniei în centrele amintite, de la care abaterile au fost rare. Documentele nu permit însă să se presupună existența unui program similar în cazul Hîrlăului și Iașului.

Pentru problema ce urmărim este important de precizat măsura în care, pînă la 1564, cancelaria domnească și-a desfășurat activitatea în Iași. Se poate constata cu ușurință că s-au păstrat foarte puține documente interne date din acest oraș pînă la 1495. Au ajuns pînă la noi doar un document de la Ștefan al II-lea [37], două de la Alexandrel [38] și două de la Ștefan cel Mare [39].

După 1495, cu excepția lui Ștefan Lăcustă, de la care însă s-au păstrat puține documente, avem dovada că, pînă la 1564, toți domnii moldoveni au dat documente din Iași. Trebuie, totuși, să precizăm faptul că pînă la moartea lui Petru Rareș cancelaria domnească nu a desfășurat o activitate prea intensă în acest oraș. O schimbare sensibilă se produce de abia o dată cu domnia lui Ilie Rareș. Din documentele interne ale lui Ilie și Ștefan Rareș, Alexandru Lăpușneanu și Despot, pentru care se cunoaște locul de emitere, un procent ridicat poartă înscris pe ele numele Iașului [40]. Acest fapt dovedește că orașul începe să se bucure, mai ales după 1546, de multă atenție din partea domnilor moldoveni.

Menționarea, e drept sporadică, în timpul lui Ștefan Rareș, a pîrcălabilor de Iași, în cadrul sfatului domnesc [41], dovedește, de asemenea, o grijă sporită pentru soarta acestui oraș. Se poate presupune că și vechea curte domnească din vremea

---

27 Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 133.
28 Vezi mai sus nota 23.
29 DIR, veacul XVI, A, vol. I, p. 297.
30 Vezi mai sus nota 23.
31 *Ibidem.*
32 *Ibidem.*
33 DIR, veacul XVI, A, vol. II, p. 100.
34 *Ibidem*, p. 157.
35 Vezi mai sus nota 23.
36 *Ibidem.*
37 DIR, veacul XIV—XV, A, vol. I, p. 111.
38 *Ibidem*, p. 243 și 273—274.
39 *Ibidem*, p. 306; Ibidem, veacul XV, A, vol. II, p. 2.
40 Vezi Anexa 1.
41 DIR, veacul XVI, vol. II, p. 11, 13, 14, 15, 17 etc.

lui Alexandru cel Bun, care a suferit numeroase distrugeri şi reamenajări [42], întrunea acum condiţii optime pentru adăpostirea domnului.

Se poate conchide deci că importanţa politică a Iaşului a crescut, în mod constant, după moartea lui Petru Rareş. Nici un document nu contestă, totuşi, Sucevei, pînă la 1564, rolul de reşedinţă principală a domnilor moldoveni.

După 1564 se constată însă schimbări importante în sistemul politico-administrativ al Moldovei. Se poate observa că, după această dată, domnii nu mai dau documente interne din Bîrlad. Mai semnificativ ni se pare faptul că în oraşele Vaslui, Huşi şi Hîrlău, de unde multe decenii domnii dăduseră sute de documente, după 1564 se desfăşoară o activitate diplomatică foarte ştearsă. Astfel, pînă în 1624, deci în şase decenii, nu mai întîlnim decît patru documente interne domneşti care poartă înscris pe ele numele Vasluiului (toate de la Petru Şchiopul) [43]. Din aceeaşi perioadă se cunosc doar două asemenea documente date din Huşi (de la Petru Şchiopul) [44], şi numai patru din Hîrlău (unul de la Alexandru Lăpuşneanu, două de la Iancu Sasul şi unul de la Ieremia Movilă) [45].

Este necesar să precizăm că *prezenţa domnilor amintiţi în aceste localităţi a fost determinată, în anumite cazuri, de situaţii anormale*. Este foarte probabil că Petru Şchiopul a fost silit de ciuma care făcea ravagii în Iaşi [46] să călătorească la Vaslui, Huşi şi în alte localităţi. În acelaşi fel se explică şi peregrinările temporare ale lui Ieremia Movilă. La 28 noiembrie 1603, acesta scria unor polonezi că în Moldova bîntuie ciuma „şi eu rătăcesc peste cîmpuri şi păduri cu toată casa mea, pentru a evita molipsirea" [47]. Nu este de loc exclus ca deplasările lui Radu Mihnea, în prima sa domnie moldovenească, să fi avut aceleaşi cauze.

Dacă ţinem seama de aceste situaţii, trebuie să admitem că anul 1564 a marcat o cotitură dintre cele mai importante în sistemul de conducere a statului feudal Moldova. Domnii au considerat *necesară* şi *posibilă* abandonarea sistemului de conducere a statului prin deplasări periodice la diferite curţi domneşti.

S-a ridicat şi s-a menţinut Iaşul la rangul de capitală a Moldovei, sau a rămas pînă la jumătatea secolului al XVII-lea o reşedinţă secundară, în raport cu cea principală de la Suceava? Sînt întrebări esenţiale, la care considerăm că nu s-a dat încă un răspuns satisfăcător.

În condiţiile în care celelalte curţi domneşti pierd aproape orice importanţă, este mai uşor de urmărit evoluţia poziţiilor deţinute de Suceava şi Iaşi. În special documentele interne, care reflectă într-o largă măsură activitatea domniei legată de conducerea treburilor statului, pot da acum unele deslușiri preţioase pentru rezolvarea acestei probleme.

Trebuie de la bun început să admitem o schimbare a poziţiei Iaşului în timpul celei de a doua domnii a lui Alexandru Lăpuşneanu. La aceasta ne obligă chiar izvoarele istorice ce ni s-au păstrat. Cronicarul Ion Neculce scria în *O samă de*

---

[42] *Cronicile slavo-române din sec. XV—XVI publicate de Ion Bogdan* (ed. P. P. Panaitescu), p. 182; Gr. Ureche, *op cit.*, p. 99—100, 132; M. Guboglu şi M. Mehmed, *op. cit.*, p. 268, 269, 352—353 etc.

[43] DIR, veacul XVI, A, vol. III, p. 397, 415, 457.

[44] *Ibidem*, p. 398—399.

[45] *Ibidem*, vol. II, p. 170; Vol. III, p. 148; *Ibidem*, veacul XVII, A. vol. V, p. 117.

[46] Iezuitul Rafaele Skrzynecki relatează că în anul 1588, cînd iezuiţii trimişi de papă sosiseră în Moldova, au găsit pe Petru Şchiopul în cîmp, în Cotnari, din cauza ciumei ce bîntuia în Iaşi. cf. „Arhiva istorică", an. I, nr. 22, Bucureşti, 16 ian. 1865, p. 175.

[47] I. Bogdan. *Hurmuzaki — Documente*, II, p. 319 şi 322; D. Ciurea, *Despre Ieremia Movilă şi situaţia politică a Moldovei la sfîrşitul sec. XVII*, în Studii şi cercetări ştiinţifice, istorie, anul VIII (1957), fasc. 2, p. 334.

cuvinte că „de la a doua domnie a lui Alexandru-vodă Lăpuşneanul au început domnii a se aşedza mai cu temei în scaon în Iaşi" [48]. Despre o mutare a scaunului domnesc al lui Alexandru Lăpuşneanu găsim informaţii şi la unii scriitori străini. Astfel, de pildă, polonezul Matei Strykowski scria prin 1575 că „după moartea lui Despot.... capitala" Moldovei s-a mutat la Iaşi [49].

Din însemnările lui Ion Neculce reiese că în amintirile contemporanilor a stăruit ideea unei anumite instabilităţi a scaunului domnesc nu numai înainte de a doua domnie a lui Alexandru Lăpuşneanu, ci şi după aceea.

Din această din urmă domnie a lui Alexandru Lăpuşneanu ne-au rămas relativ puţine documente interne. Ele sînt totuşi suficiente pentru a înţelege mai bine natura schimbărilor care s-au produs la 1564. Aproximativ 60% din documentele interne, pentru care se cunoaşte locul de emitere, poartă înscris pe ele numele Iaşului şi numai 30% pe cel al Sucevei. O situaţie aproape similară se constată şi în timpul lui Bogdan Lăpuşneanu [50]. Dintr-o analiză mai atentă a acestor documente rezultă, într-adevăr, o pendulare a domniei între aceste două oraşe sau, cum s-a mai spus, existenţa unui dualism Suceava-Iaşi [51]. Trebuie să precizăm însă că atît izvoarele narative cît şi documentele interne susţin ideea trecerii Iaşului pe primul plan. Iaşul nu este încă o capitală, dar nu se poate contesta faptul că el fusese ridicat la rangul de reşedinţă principală a domniei, în vreme ce Suceava devenea reşedinţă secundară. Aceasta este esenţa transformărilor care s-au produs o dată cu începutul celei de a doua domnii a lui Alexandru Lăpuşneanu.

Pînă în timpul domniei lui Iancu Sasul, poziţiile Iaşului s-au întărit continuu. Festivităţile prilejuite de instalarea lui Ion Vodă, în 1572, au avut loc, desigur nu întîmplător, la Iaşi [52]. Referindu-se la evenimentele din anul 1574, cronicarul polon Bielski arată limpede că la Iaşi, era acum „scaunul Moldovei" [53]. Că acest oraş continuă să deţină şi în vremea lui Ion Vodă o poziţie dominantă, ne-o dovedeşte şi faptul că aproape întreaga activitate a cancelariei domneşti, aşa cum ne este astăzi reflectată de documente, s-a desfăşurat aici. Din cele 22 documente interne ale acestui domn, care au menţionat locul de emitere, nu mai puţin de 21 sînt scrise la Iaşi [54] şi doar unul la Suceava [55]. În orice caz, din octombrie 1572 şi pînă la sfîrşitul zbuciumatei domnii a lui Ion Vodă toate documentele sale interne, care au ajuns pînă la noi, poartă înscris pe ele numele Iaşului [56]. Aceasta arată că domnul a avut aici o reşedinţă statornică.

Ceva mai complicată pare, la prima vedere, situaţia din vremea cînd a domnit în Moldova Petru Şchiopul. Ureche ne spune că, după moartea lui Ion Vodă, domnul adus de turci „au trimis pe Bilăi vornicul, de prinse scaunul Sucevei" [57]. De aici nu rezultă că acest oraş a recăpătat poziţiile avute mai înainte. Cronicile noastre spun uneori deschis, alteori lasă doar să se înţeleagă că Iaşul avea o poziţie dominantă. Astfel, în toamna anului 1577 Potcoavă, care se socotea

---

[48] I. Neculce, *op. cit.*, p. 111.

[49] *Arhiva istorică*, II, p. 10; cf. şi Engel, *Geschichte der Moldau*, p. 214.

[50] Vezi Anexa 2.

[51] D. Ciurea, *Iaşii în secolul XVII*, în *Mitropolia Moldovei şi Sucevei*, anul XXXIII, nr. 8—9, august—septembrie 1957, p. 648 şi urm.

[52] Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 183.

[53] *Istoria moldovenească din Kronika polska a lui Bielski* (trad. G. Năstase), în *Cercetări istorice*, an. I, nr. 1, 1925, p. 142.

[54] DIR, veacul XVI, A, vol. III, p. 536 şi anexa 2.

[55] DIR, veacul XVI, A, vol. III, p. 8. Este probabil că Ion vodă a venit la Suceava pentru a duce tratative cu polonii în problema Hotinului şi a restituirii averii lui Tomşa. Pentru această problemă cf. Dinu C. Giurescu, *Ion Vodă cel Viteaz*, Ed. ştiinţifică, 1963, p. 58—59.

[56] DIR, veacul XVI, vol. III, p. 8—36.

[57] Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 192.

frate al lui Ion Vodă, a venit la Iaşi „şi au apucat scaunul" Moldovei [58]. Obţinînd sprijin străin, Petru Şchiopul „s-au pornit spre Iaşi", pentru a-şi redobîndi poziţiile pierdute [59]. Învingător la Docolina, Potcoavă „s-au întorsu la Iaşi" [60], de unde, de altfel, este dat şi singurul său document intern pe care-l cunoaştem [61]. După retragerea lui Potcoavă, Petru Şchiopul „au venit la Iaşi şi să aşeză la scaun al doilea rîndu" [62].

Vigoarea cu care se desfăşoară luptele pentru stăpînirea Iaşului pune cît se poate de clar în evidenţă poziţia lui în ierarhia oraşelor moldoveneşti, importanţa sa din punct de vedere politic.

Încercarea lui Alexandru, fratele lui Potcoavă, de a ocupa tronul Moldovei, în primele luni ale anului 1578, a avut un puternic ecou în ţară şi peste hotare. În mediul polonez se afirma că acest pretendent ar fi ocupat, cu sprijin căzăcesc, Suceava „città principale de la Moldavia", unde apoi a ajuns să fie asediat de duşmani [63].

Trebuie însă să se observe că această ştire reflectă foarte denaturat realitatea. Ne-a rămas o interesantă descriere a acestor evenimente într-o scrisoare adresată lui Ştefan Bathory de către Daud, beiul de Silistra, *care a participat la aceste lupte*. Daud arată precis că *Alexandru a fost asediat la Iaşi, nu la Suceava* [64]. Că beiul din Silistra a participat, într-adevăr, la aceste evenimente şi că ele au avut loc la Iaşi o ştim şi din scrisorile lui David Ungnad şi Ioachim de Sizendorff trimise împăratului Austriei la 14 şi 27 aprilie 1587 [65]. Sultanul Murad al III-lea care, fără îndoială, era bine informat, scria din Constantinopol, la 10 martie 1578, lui Ştefan Bathory că fratele lui Ion Vodă şi cazacii au ocupat Iaşul „scaunul domnilor moldoveni" (sedem Palatinarum Moldaviensium ocupasse) [66]. La rîndul său, Ureche ştia că Alexandru, alungîndu-l pe Petru Şchiopul, „au intrat în Iaşi şi au şăzut în scaun, februarie 8 (1578) [67]. Aici, în curtea domnească, el a fost apoi asediat de către turci [68].

Aceste informaţii, din surse foarte sigure şi variate, exclud ideea asedierii lui Alexandru în Suceava. În acelaşi timp, ne aduc noi date în sprijinul ideii că Iaşul ocupa o poziţie dominantă, în raport cu Suceava. De altfel, Petru Şchiopul poate fi surprins în acest din urmă oraş *numai* între 3 şi 5 aprilie 1578, cînd pretendentul Alexandru se găsea asediat în Iaşi. În aceste împrejurări, Petru Şchiopul a dat documente şi din Suceava. Se cunosc astăzi doar trei asemenea exempiare [69], ceea ce, raportat la numărul însemnat de documente rămase de la acest domn, reprezintă foarte puţin [70].

Aşadar, Petru Şchiopul a dat documente în afara Iaşului, mai ales în vreme de războaie. Suceava n-a depăşit, în această vreme, funcţia de reşedinţă secundară a domniei.

---

[58] *Ibidem*, p. 195.

[59] *Ibidem*, p. 196.

[60] *Ibidem*.

[61] DIR, veacul XVI, A, vol. III, p. 91.

[62] Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 197.

[63] I. C. Filitti, *Din arhivele Vaticanului. Documente politice, 1526—1788*, II, Bucureşti, 1914, p. 22—23.

[64] V. Motogna, *Ceva nou despre Alexandru Vodă, fratele lui Ioan Potcoavă (1578)*, în „Revista istorică", anul XII, nr. 1—3, 1926, p. 2—4.

[65] E. Hurmuzaki, *Documente...*, *III*, p. 13.

[66] *Ibidem*, p. 10.

[67] Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 197.

[68] *Ibidem*, p. 198.

[69] DIR, veacul XVI, A, vol. III, p. 93—94.

[70] Vezi anexa 2.

În scurta domnie a lui Iancu Sasul (1579—1582) se produc însă unele schimbări importante, greu de explicat în toate laturile lor. Într-o primă etapă, cuprinsă între 30 mai și 28 iunie 1581, se revine la sistemul inaugurat de Alexandru Lăpușneanu. El oscilează între Iași, de unde dă majoritatea documentelor sale, și Suceava [71]. Începînd din 28 iunie 1581 și pînă la sfîrșitul domniei toate cele 23 documente interne ale lui Iancu Sasul, pentru care se cunoaște locul de emitere, au fost redactate numai la Suceava [72]. În această ultimă etapă, Suceava a avut un rol dominant.

Abandonarea Iașului de către acest domn coincide, din punct de vedere cronologic, cu răscoala lăpușnenilor care au ridicat domn pe Ion Vodă Lungul [73]. Este foarte probabil că între aceste două evenimente poate fi o strînsă legătură. Este, de asemenea, probabil că stabilirea lui Iancu Sasul la Suceava poate fi pusă în legătură cu planurile sale de a fugi în Ungaria superioară, aflată sub stăpînirea austriacă. Preuner, trimisul împăratului Austriei la Constantinopol, scria că domnul moldovean se afla în corespondență cu Johann Rüeber și că și-a cumpărat moșii în Zips și Kesmark. Merită să fie subliniat faptul semnificativ că această scrisoare datează din 11 noiembrie 1581, cînd domnul se stabilise deja la Suceava [74]. Intenția sa de a fugi nu era străină nici polonilor, care o făceau cunoscută și sultanului la 12 ianuarie 1582 [75].

După ce Iancu Sasul a părăsit țara, turcii au redat domnia lui Petru Șchiopul. Ca și în prima domnie, acesta a rezidat destul de statornic la Iași. Orașul recapătă poziția dominantă avută înainte de domnia lui Iancu Sasul. În 1585, François de Pavie scria că Iașul este principalul centru al Moldovei și că aici își „are tronul domnul" [76]. În cursul anului 1589, sosește în Moldova englezul Harrie Cavendish care fusese trimis la Constantinopol. Servitorul său, Fox, a lăsat un interesant jurnal de călătorie. El scrie că la 20 iulie a ajuns la Iași „care este capitala Moldovei și reședința de scaun a domnului". La curtea domnească din acest oraș, solul englez s-a bucurat de o primire foarte cordială [77]. Rolul dominant al Iașului rezultă, în această vreme, și din unele acte redactate în cancelaria domnească. Astfel, la 12 octombrie 1584 Petru Șchiopul însuși scria venețienilor, „ex curia mea Iassiensi Metropoli Valachiae Moldaviae" [78]. La 13 februarie 1585 domnul ierta de dări pe preoții și diaconii ieșeni, „fiindcă sînt în acest tîrg al Iașilor, unde este scaunul mai nou al domnilor moldoveni" [79].

În această domnie Petru Șchiopul a dat un mare număr de documente interne. Foarte puține exemplare sînt din Suceava, Țuțora, Vaslui, Huși, Cotnari, Tecuci, Fălciu, Purcelești și Petricău [80]. Aceste peregrinări ale domnului au fost însă determinate de ciuma care a bîntuit și în acea vreme în Moldova [81]. Ținînd seama de relatările călătorilor străini, de afirmațiile domniei și de faptul că, în pofida ciumei care a bîntuit în Moldova, marea majoritate a documentelor interne ale lui Petru Șchiopul au fost redactate la Iași, se poate

---

[71] *Ibidem.*
[72] *Ibidem.*
[73] Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 199.
[74] E. Hurmuzaki, *Documente*, III, p. 67.
[75] *Ibidem*, p. 70—71 și 73.
[76] N. Iorga, *Acte și fragmente*, I, București, 1895, p. 37—38.
[77] A. C. Wood, *Mr. Harrie Cavendish his journey to and from Canstantinopole 1589*, by Fox his servent, edited by, in *Camden Miscellany*, vol. XVII, London, 1940, p. 18—19.
[78] E. Hurmuzaki, *op. cit.*, IV, partea II-a, p. 124.
[79] DIR, veacul XVI, A, vol. III, p. 268—269.
[80] Vezi anexa 2.
[81] „Arhiva istorică", an. I, nr. 22, București, 16 ian., 1865, p. 175.

admite că acest oraș a fost o reședință statornică a domniei. Suceava joacă un rol foarte modest.

După ce Petru Șchiopul a părăsit tronul și a fugit peste granițe, turcii au dat domnia lui Aron Vodă. Din relatările lui Grigore Ureche rezultă că noul domn și-a avut reședința la Iași [82]. Acest lucru reiese clar și din numeroasele scrisori ale domnului. Ele sînt emise „in praecipua principalli nostra civitate Iasuasarina" [83]. Cu excepția unui exemplar dat la Țuțora, la 12 mai 1594 [84], toate actele interne ale acestui domn, pentru care se cunoaște locul de emitere, au fost scrise la Iași [85]. Nu se cunoaște, în schimb, nici un singur document domnesc intern emis din Suceava. Concluzia care se degajă din examinarea materialelor informative existente e că în cursul acestei domnii Iașul a avut caracterul unei reședințe permanente și că, în nici un caz, acest rol nu-i poate fi contestat de Suceava.

Se știe că Aron Vodă a fost prins de garda sa ungurească și dus în Transilvania [86], iar curtea domnească a fost jefuită [87]. În locul lui, Sigismund Bathory a ridicat pe tron pe Ștefan Răzvan, un om mult mai docil. În scurta domnie a acestuia, Iașul și-a păstrat pozițiile avute în timpul lui Aron Vodă. Aceasta rezultă, cu destulă claritate, din faptul că toate documentele interne ale acestui domn, care au ajuns pînă la noi și pentru care se cunoaște locul de emitere, au fost redactate la Iași.

Ca și Aron Vodă, Ștefan Răzvan fusese un membru al „Ligii sfinte". Adversar hotărît al acestei coaliții, Jan Zamoyski a hotărît să atragă Moldova în sfera de influență a Poloniei. Cu armele, el l-a instalat ca domn pe Ieremia Movilă [88]. Amenințat de către aliații din „Liga sfîntă", noul domn nu se putea simți în siguranță departe de protectorii săi. În aceste condiții, se impunea stabilirea sa la Suceava. Numeroase izvoare atestă că pînă în vara anului 1600 acest oraș a avut o situație net dominantă, în raport cu Iașul. Astfel, în 1595, Magni scria că la Suceava este scaunul voievodului [89]. Orașul este arătat ca reședință a voievodului („rezidenza del Voivoda") Moldovei, la 7 iulie 1596 [90] și apoi la 2 octombrie 1599, cînd solii venețieni raportau senatului că polonii trimit arme la Suceava, „reședință a domnului Moldovei" („rezidenza del Principe di Moldova") [91]. Tot așa, Botero știa că domnul Moldovei își are reședința la Suceava [92]. La rîndul său, Quirini scria că Suceava, unde locuiește Ieremia, este o „metropolă" a țării [93]. La adăpostul cetății reclădite prin grija lui Jan Zamoyski [94] și a garnizoanei trimise de acesta, Ieremia Movilă, care dobîndise cetățenia polonă [95], a rezolvat din Suceava aproape toate problemele

---

[82] Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 207 și 210.

[83] E. Hurmuzaki, *op. cit.*, III, p. 177; A. Veress, *op. cit.*, IV, p. 58, 88, 91, 92, 94—95 etc.

[84] *DIR*, veacul XVI, vol. IV, p. 107—108.

[85] *Ibidem*, p. 35—118 și Anexa 2.

[86] N. Iorga, *Hurmuzaki — Documente*, XII, p. 26; E. Hurmuzaki, *op. cit.*, III, p. 499; M. Costin, *op. cit.*, p. 43.

[87] E. Hurmuzaki, *op. cit.*, p. 499; N. Iorga, *op. cit.*, p. 26.

[88] P. P. Panaitescu, *Mihai Viteazul*, București, 1936, p. 137.

[89] N. Iorga, *O descriere a țărilor noastre pe vremea lui Mihai Viteazul*, în „Revista istorică", 4—6, 1925, p. 113.

[90] V. Vasiliu, *Miscellanea di piccolo notizi riguardati la storia romana dei secoli XVI e XVII*, în „Diplomatarium", I, 1925, p. 236.

[91] E. Hurmuzaki, *op. cit.*, IV, partea II-a, p. 72.

[92] Botero, *Relazioni universali*, Venezia, 1599, p. 94, în „Arhiva societății științifice și literare din Iași", nr. 11—12, 1894, p. 668 (extrase).

[93] E. Hurmuzaki, *op. cit.*, p. 545.

[94] *Ibidem*, p. 221.

[95] *Ibidem*, vol. III, p. 545.

politico-administrative ale țării. Marea majoritate a documentelor sale au fost date, în această vreme, din Suceava [96].

În vara anului 1600, Mihai Viteazul a cucerit Moldova și Ieremia Movilă a trebuit să caute un refugiu în Polonia. Centrul cîrmuirii lui Mihai, în țara recent cucerită, a devenit Iașul [97]. Din acest oraș sînt date toate documentele interne moldovenești ale lui Mihai [98].

Refugiul polonez al lui Ieremia Movilă a fost de scurtă durată. În cursul lunii septembrie 1600, oștile muntene au trebuit să se retragă din fața celor polone, mai numeroase și mai bine înarmate [99]. În aceste condiții, Ieremia Movilă și-a putut recăpăta tronul. Pe măsură ce puterea lui Mihai Viteazul intra în declin, creștea și curajul domnului pus de poloni. El se stabilește acum la Iași și va rămîne aici pînă în cursul lunii mai a anului 1603. Orașul de pe malul Bahluiului își recapătă astfel preponderența pe care o pierduse între 1595 și 1600. De aici sînt date aproape toate documentele interne ale lui Ieremia Movilă, pentru care cunoaștem locul de unde au fost emise [100].

Foarte sensibil la amenințările din afară, Ieremia Movilă se reinstalează la Suceava, după ce tronul muntean ajunge în mîinile lui Radu Șerban [101]. Suceava joacă acum rolul pe care-l avusese Iașul în a doua domnie a lui Alexandru Lăpușneanu. Domnul oscilează continuu între cele două orașe, Suceava fiind considerată reședință principală [102].

Încheierea, la 5 august 1605, a tratatului de alianță între prietenul Movileștilor, Ștefan Bocskay, și Radu Șerban a contribuit și la normalizarea raporturilor dintre acesta din urmă și Ieremia Movilă [103]. În aceste condiții, domnul Moldovei se poate stabili din nou și temeinic la Iași. Începînd din ianuarie 1606 și pînă la sfîrșitul vieții sale, Ieremia Movilă emite documente numai din Iași [104]. Aici vor rezida statornic și toți urmașii săi pînă în 1624. Este semnificativ faptul că în această vreme, cînd se emit sute de documente interne domnești, numai trei exemplare (două din 1 iunie 1613 și unul din 23 septembrie 1616) [105] au fost redactate la Suceava.

Îndîrjirea cu care se luptă urmașii lui Ieremia Movilă pentru stăpînirea Iașului [106] arată, de asemenea, importanța deosebită pe care o avea orașul în această vreme. De altfel, și izvoarele externe subliniază rolul dominant al acestuia. Astfel, de pildă, la 6 august 1616, bailul Veneției, Almoro Nani, scria dogelui că polonii au plecat din Iași „care este metropola Moldovei" („che è la Metropoli di Bogdania") [107]. În același fel este caracterizat acum orașul și în izvoarele poloneze [108]. În unele surse documentare străine se arată că Iașul este

[96] Vezi anexa 2.

[97] P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 228 și urm.

[98] Vezi anexa 2.

[99] P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 228 și urm.

[100] Vezi anexa 2.

[101] Pentru raporturile dintre Radu Șerban și Movilești vezi *Istoria României*, II, Ed. Acad. R.P.R., 1962, p. 1004—1005.

[102] Vezi anexa 2.

[103] C. C. Giurescu, *op. cit.*, III_1, ed. II-a, București, 1944, p. 6.

[104] Vezi anexa 2.

[105] DIR, veacul XVII, A. vol. III, p. 139, 140, vol. IV, p. 47.

[106] M. Costin, *op. cit.*, p. 57, 62, 64, 68, etc.

[107] E. Hurmuzaki, *op. cit.*, IV, partea II-a, p. 364.

[108] V. Vasiliu, *Il principato moldavo e la curia papalé fra il 1606—1620*, în „Diplomatarium italicum", II, p. 41.

reşedinţa domnilor moldoveni şi „cel mai important" din toate oraşele acestei ţări [109].

Cea de a doua domnie moldovenească a lui Radu Mihnea a început, în mod obişnuit, cu instalarea sa la Iaşi. De aici dă domnul toate documentele sale pînă la sfîrşitul lunii martie 1624, cînd a avut loc arderea curţilor domneşti, menţionată şi de Miron Costin [110]. *Determinat de această întîmplare,* domnul s-a mutat temporar la Suceava, de unde s-a îngrijit de refacerea curţilor domneşti din Hîrlău. Foarte probabil că în legătură cu lucrările de refacere a curţii se semnalează prezenţa sa în acest oraş la 8 noiembrie şi 20 decembrie 1624 [111]. În primăvara anului 1625 curţile de la Hîrlău erau gata şi domnul s-a stabilit aici. Cu excepţia a două acte (unul din 2 iulie şi altul din 12 decembrie 1625), toate documentele interne ale lui Radu Mihnea de după 10 aprilie 1625 sînt date numai din Hîrlău [112]. Nu este exclus ca domnul să fi intenţionat să pregătească acest oraş pentru rolul pe care, pînă atunci, îl avusese Iaşul. Miron Costin scrie că Radu Mihnea „aşea îndrăgise locul la Hîrlău, cît în toate veri, la Hîrlău şedea cu toată curtea, că tocmise şi curţile cele domneşti şi biserici cîteva făcute acolo în Hîrlău de dînsul" [113]. Documentele emise de acest domn nu sînt datate însă numai în lunile de vară, ci şi în celelalte anotimpuri [114], ceea ce arată o stabilire aici mai statornică decît o afirmase Miron Costin.

Stabilirea lui Radu Mihnea la Hîrlău a marcat, după 1606 şi pînă la jumătatea secolului al XVII-lea, singura întrerupere a unei îndelungate dominaţii a Iaşului. Urmaşii acestui domn revin la Iaşi şi rezidă aici în mod statornic. În rapoartele diferiţilor misionari catolici continuă să se afirme clar că domnii îşi au reşedinţa în Iaşi, care este oraşul principal („cittá principale") al ţării [115], o metropolă a Moldovei („Metropoli della Bogdania") [116].

Suceava, pe care, desigur, domnii o mai vizitau uneori, şi unde Vasile Lupu construise curţi domneşti [117], era considerată reşedinţă secundară [118], dar de multă vreme nu mai juca un rol important în conducerea statului.

La capătul acestei analize se poate conchide că drumul parcurs de oraşul Iaşi pînă la ridicarea sa la rangul de capitală a Moldovei a fost destul de lung şi sinuos. El ajunge în rîndul celor mai importante reşedinţe domneşti de-abia după moartea lui Petru Rareş.

În timpul celei de a doua domnii a lui Alexandru Lăpuşneanu, s-a introdus în Moldova un sistem de conducere cu două reşedinţe domneşti — „dualismul Suceava-Iaşi". Acest sistem se aplică de asemenea în cursul domniei lui Bogdan Lăpuşneanu şi, temporar, în cursul domniei lui Iancu Sasul (30 mai—28 iunie 1581) şi Ieremia Movilă (20 mai 1603—9 noiembrie 1605). În cadrul acestui sistem, Iaşul capătă şi-şi menţine rolul de reşedinţă principală a domnilor moldoveni în cursul domniei lui Alexandru Lăpuşneanu, a fiului său Bogdan şi în etapa amin-

---

[109] *Ibidem,* p. 46; Baret, *Histoire des troubles de Moldavie...,* în *Tezauru de monumente istorice pentru România,* Tom. II, Bucureşti 1863, p. 15—16; G. Călinescu, *Altre notizie sui missionari cattolici nei poesi romeni,* în „Diplomatarium italicum", II, p. 331.

[110] *Op. cit.,* p. 91.

[111] DIR, veacul XVII, A, vol. V, p. 304, 312; M. Costin, *op. cit.,* p. 91.

[112] DIR, veacul XVII, A, vol. V, p. 333—377.

[113] *Op. cit.,* p. 91.

[114] *Ibidem.*

[115] G. Călinescu, *op. cit.,* p. 331—334.

[116] E. Hurmuzaki, *op. cit.,* p. 355.

[117] N. Iorga, *Hurmuzaki — Documente,* XV_2, p. 1014.

[118] V. A. Urechia, *Codex Bandinus,* în „Analele Academiei Române", Tom. XVI, 1893—1894, p. 246, 249.

tită din domnia lui Iancu Sasul. Între 20 mai 1603 şi 9 noiembrie 1605 acest rol revine, însă, Sucevii.

Exceptînd aceste scurte etape, trebuie să admitem că încă din a doua jumătate a secolului al XVI-lea domnia rezolvă aproape toate problemele legate de conducerea statului dintr-o singură reşedinţă. Unii domni şi-au emis toate documentele interne din acelaşi oraş. În unele cazuri, cînd întîlnim excepţii de la această regulă, ele sînt determinate de molime şi războaie. În aceste condiţii se poate afirma că, cu unele intermitenţe, Moldova a avut o capitală, în înţelesul ştiinţific al cuvîntului, încă din a doua jumătate a secolului al XVI-lea. Exceptînd scurte etape din domniile lui Iancu Sasul (28 iunie 1581—octombrie 1582) şi Ieremia Movilă (octombrie 1595—mai 1600), cînd din motive de siguranţă aceştia au rezidat *statornic* la Suceava, şi, fireşte, etapele cînd s-a aplicat sistemul „dualismului" Suceava-Iaşi, în a doua jumătate a secolului al XVI-lea *Iaşul* a jucat rolul de capitală a Moldovei. Acest rol şi-l menţine apoi, aproape fără întrerupere, şi în prima jumătate a secolului al XVII-lea, excepţie făcînd doar cel aproximativ doi ani din a doua domnie a lui Radu Mihnea, cînd, în urma arderii curţilor din Iaşi, domnul se stabileşte întîi la Suceava şi apoi, mai statornic, la Hîrlău.

ANEXA 1

Domnii	Numărul documentelor interne pentru care se cunoaşte locul de emitere			
		Suceava	Iaşi	Hîrlău
Ştefan cel Mare (între 1495–1504)	110	27,27	12,72	9,09
Bogdan cel Orb (1504 - 1517)	41	19,51	9,75	14,63
Ştafăniţă (1517—1527)	72	29,16	7	55,55
Petru Rareş (1527—1538)	117	7,69	7,69	5,12
Ştefan Lăcustă (1538—1540)	9	25	—	75
Petru Rareş (1541—1546)	96	2,08	8,33	7,30
Ilie Rareş (1546—1551)	38	—	31,60	13,15
Ştefan Rareş (1551—1552)	23	4,35	34,80	17,39
Alexandru Lăpuşneanu (1552—1561)	90	6,66	25,55	13,33
Despot (1561–1563)	9	11,11	22,22	—

ANEXA 2

Domnii	Nr. documente domneşti interne pt. care se cunoaşte locul emiterii	Localităţile de unde au fost						
		Suceava	Iaşi	Hîrlău	Vaslui	Huşi	Priseaca	Trotuş
Al. Lăpuşneanu (1564–1568)	10	30	60	10	—	—	—	—
Bogdan Lăpuşneanu (1568–1572)	54	29,63	68,52	—	—	—	2	—
Ion Vodă (1572–1574)	24	4,16	95,83	—	—	—	—	—
Petru Şchiopul (1574–1579)	82	3,65	95,15	—	1,20	—	—	—
Nicoară Potcoavă (1577)	1	—	100	—	—	—	—	—
Iancu Sasul – pînă la 28. VI.1581	39	33,33	56,41	5,12	—	—	—	5,12
— de la 28.VI.1581—IX.1582	24	100	—	—	—	—	—	—
Petru Şchiopul (1582–1591)	220	3,18	87,72	—	2,73	0,90	—	—
Aron Vodă (1591—1595)	50	—	98	—	—	—	—	—
Ştefan Răzvan (1595)	9	—	100	—	—	—	—	—
Ieremia Movilă (1595–1600)	120	95	4,16	—	—	—	—	—
Mihai Viteazul (1600)	7	—	100	—	—	—	—	—
Ieremia Movilă-12.XI.1600-31.IV.1603	94	5,30	94,70	—	—	—	—	—
– 20.V.1605 — 9.XI.1605	132	52	33	0,75	—	—	—	—
– 12.I.1606 — 22.VI.1606	28	—	100	—	—	—	—	—

Localităţile de unde au fost emise documente domneşti interne numărul acestora exprimat în procente

Huşi	Vaslui	Birlad	Bacău	Neamţ	Roman	Cotnari	Bădeuţi	Mănăstirea Slatina
0,90	45,45	0,90	—	—	—	—	3,63	—
49	7,31	—	—	—	—	—	—	—
4,16	4,16	—	—	—	—	—	—	—
40,17	39,30	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
64,58	7,30	10,41	—	—	—	—	—	—
34,20	15,80	—	2,53	2,63	—	—	—	—
43,50	—	—	—	—	—	—	—	—
24,44	7,77	17,77	2,22	1,11	—	—	—	1,11
33,33	—	11,11	—	—	11,11	11,11	—	—

emise documentele domneşti interne şi numărul acestora exprimat în procente

Ţuţora	Cotnari	Tecuci	Fălciu	Purceleşti	Petricău	Roman	Verişcani	Bîrteni	Avereşti	Iugani	Rezina	Văsiiani	Băiceni	Hărmăneşti	Miteşti pe Moldova	Buciuleşti	Davideni
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3,63	0,45	0,45	0,45	0,45	0,45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	0,83	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	4,54	3	0,75	0 75	0,75
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—